

BoonBerichten

Mededelingen en berichten van het Louis Paul Boon Genootschap
Verschijnen naar hartenlust – Nummer 98, september 2016

WAPENBROEDERS

Op vrijdag 20 mei 2016 werd in de Salons voor Schone Kunsten in het Belgische Sint-Niklaas in aanwezigheid van Jo Boon het boek *Wapenbroeders* gepresenteerd als zevende deel in het *Verzameld Werk* van Louis Paul Boon.

Deze avond was een co-organisatie van het L.P. Boon-documentatiecentrum van de Universiteit Antwerpen, uitgeverij De Arbeiderspers, de Culturele Centrale Boontje, Boekhandel 't Oneindige Verhaal, de stad Sint-Niklaas en het Reynaertgenootschap. Uiteraard was ook het Boon Genootschap vertegenwoordigd.

Voor de presentatie van dit belangrijke boek in Boons oeuvre was een goed gevuld programma samengesteld met een inleiding van Lucien Bats, Rik van Daele over de Reynaert, een interview van Kris Humbeek met Jeroen Olyslaegers en Joachim Pohlmann over literatuur, politiek en de autonomie van de schrijver en voordrachten van Matthijs de Ridder en Marcella Piessens.

Dit *BoonBericht* is geheel gewijd aan *Wapenbroeders*. In Nederland waren er twee zeer positieve recensies van dit nieuwe deel van het *Verzameld Werk* - we citeren hieronder graag een paar passages. Daarna volgt een geselecteerd overzicht van gepubliceerde literatuur over *Wapenbroeders*.



vlnr: Rik van Daele, Lucien Bats, Matthijs de Ridder, Jeroen Olyslaegers, Kris Humbeek en Jo Boon bij de presentatie in Sint-Niklaas op 20 mei 2016

Wapenbroeders: grimmig dierenrijk met humor en poëzie

Bo van Houwelingen in *De Volkskrant* boekenbijlage, 18 juni 2016:

“Dit is van den vos reinaerde en den wolf isengrimus'... Wie zich bij deze aankondiging meteen terug waant in een bedompt klaslokaal, tijdens een blokkade Nederlands, moet even verder lezen. En wel in *Wapenbroeders* van Louis Paul Boon (1912-1979).”

“Zijn bewerking van het middeleeuwse dieren-epos rondom vos Reinaert is opnieuw uitgegeven. Boon weet daarin van de vele losse fabels over Reinaert de vos en zijn wapenbroeder, Isengrimus de wolf, een heuse roman te maken.”

“ (...) de rol van luis in de pels die Boon voor zichzelf zag weggelegd in naoorlogs België, wordt duidelijk in het uitgebreide nawoord van Kris Humbeek.”

Onwrikbaarheid behoeft tegenwicht

Arjen Fortuin bespreekt *Wapenbroeders* in *NRC* op 6 juni 2016 samen met het vijfde deel van de Bijbel-hervertelling door Guus Kuijjer:

“Hervertellingen van klassieke teksten gaan meestal meer over de tijd waarin ze verschijnen, dan over de tijd waarin het origineel speelt. Expliciet nog dan bij Kuijjer, zie je dat in Louis Paul Boons *Wapenbroeders*. Die versie van de oude verhalen over Reinaert de Vos verschenen voor het eerst in boekvorm in 1955 en zijn nu als deel 7 van het *Verzameld werk* gepubliceerd.

Boon (1912-1979) schreef zijn boek ook voor ongelovigen. Meteen al in de eerste inleidende pagina's trekt hij van leer tegen de kasteelheren 'die katholiek waren – gelijk zij nu nog steeds katholiek zijn, of iets anders, of iets heel tegenovergesteld maar toch nog altijd hetzelfde [...] gelijk zij nu nog steeds ten onzenhere gaan, of tot marx of tot hitler of tot de kloten van de hond.'”

“Boon vertelt vlammend virtuoos, doorlopend schakelend van de slapstick in het verhaal, naar actuele en literaire verwijzingen: zo laat hij

Isengrimus als hij geeseld wordt zijn 'feesten van angst en pijn' uitschreeuwen." (...)

"*Wapenbroeders* is totaalliteratuur: stilistisch virtuoos, diep geëngageerd met de wereld en de literatuur, historisch bewust en van een verzengende woede tegen al wie onrecht doet of dat probeert te verhullen. "



Deel 7 van het Verzameld Werk op de presentatietafel

LITERATUUR OVER WAPENBROEDERS

Over *Wapenbroeders* is in de loop der jaren veel en diepgaand gepubliceerd. Hieronder volgt een overzicht van enkele belangrijke artikelen die verschenen van 1989 tot en met 2015.

We halen enkele passages aan ter illustratie van de ontwikkeling in het literaire onderzoek naar *Wapenbroeders*.

Wapenbroeders. Satire en zelfportret Paul de Wispelaere

Restant, 17 (1989) no. 4, p. 174-194

Paul de Wispelaere brengt in 1989 de belangstelling voor de studie van *Wapenbroeders* op gang middels een uitgebreid artikel in de opstellenbundel *Louis Paul Boon, schrijver*.

"*Wapenbroeders* heeft als ondertitel: *Een getrouwe bewerking der aloude boeken van*

Reinaert en Isengrimus. Daarbij rijzen twee vragen: Welke waren die "aloude boeken", en hoe "getrouw" is de bewerking?"

De Wispelaere gaat vervolgens in op de verschillende bronnen die Boon zelf in zijn tekst noemt en met behulp van diverse tekstfragmenten maakt hij een vergelijking tussen *Wapenbroeders* en de oude Reynaertverhalen.

"De satire die in *Van den Vos Reinaerde* vooral de feodale rechtspraak en de daarbij aan de dag tredende kleine, ridicule en hypocriete kanten van de hoogwaardigheidsbekleders treft, reikt bij Boon verder en tast, in de figuur van de anarchistische reinaert, ook de wortels van het vigerende maatschappelijk-politieke systeem aan."

Met hele korte beentjes..., maar geniaal. Wapenbroeders van Louis Paul Boon

Herman Heyse

Tiecelijn, 1991, p. 26-35

Herman Heyse gaat op zoek naar Boons bronnen en hij kondigt een diepgaander studie aan. Die is er ook gekomen, in samenwerking met Rik van Daele zoals we verderop zullen zien.

"Ik neem aan dat Boon bij het schrijven van zijn *Reinaert de Vos* vertrokken is van de tekstuitgave van Tinbergen (1942). Op zoek naar meer informatie is hij bij De Keyser terecht gekomen, wellicht bij diens tekstuitgave van de *Reynaert* uit 1943. Aan de hand van *De avonturen van Ysingrijn en Reinaert* door De Keyser heeft Boon zijn *WB* opgezet, eerst onder andere werktitels.

Hij heeft deze *WB* in voorpublicaties getest en er bestendig wijzigingen in aangebracht. De *Van den vos Reinaerde* van Muller, die hij in 1947 te pakken kreeg, en de *Ysengrimus* van Van Mierlo waarop hij in 1950 de hand kon leggen, heeft hij slechts gebruikt bij de eindredactie van zijn *WB*, waarschijnlijk in 1950, vooral om de versverwijzingen bij te sturen. *Reinhart Fuchs* heeft hij nooit gezien."

Dit artikel van Herman Heyse werd ook opgenomen in: *Reynaert bloemleest Tielcelijn*, een selectie uit 5 jaar Tielcelijn. Tielcelijn, 1993, p. 57-68

De Reynaertbronnen van Louis Paul Boon. Een bijdrage tot de studie en de genese van Wapenbroeders

Herman Heyse en Rik van Daele
De Kantieke Schoolmeester, 1992, no. ½, p. 313-386.

“Heel wat moderne auteurs hebben zich aan een Reynaertbewerking gewaagd. De ene hield het bij een vertaling, de andere ging zeer creatief te werk. Een van de meest intrigerende bewerkingen is *Wapenbroeders* (1955) van Louis Paul Boon. Waar Boon de ‘Reynaertmosterd’ vandaan haalde, was tot voor kort niet bekend. Met vermoedde uit de vertaling van de *Isengrimus* van Van Mierlo, de kritische uitgave van Muller en voorts uit Franse en Duitse Reynaertedities.

Boon heeft zelf zijn bronnen nooit prijsgegeven, hij liet het spel van de intertekstuele ontleningen over aan de vossejagers. Ging de auteur van *Wapenbroeders* echt uit van de *Reynaert* van Muller, die hij van Elsschot had ontleend en waarvan hij beweerde dat het het enige boek was dat Elsschot bezat? Boon schreef zijn voornaamste bron als het ware weg. Wat volgt is het verslag van onze speurtocht naar de bronnen van *Wapenbroeders*.



Een drietal uitgaven van het boek *Wapenbroeders* Respectievelijk 1977, 2000 en 2016

We pogen hiermee niet alleen de belangrijkste bronnen van Boons Reynaertroman te onthullen, maar willen tevens een inzicht bieden in Boons schrijverschap en poëtica.”

Deze studie is verkort en herwerkt als Herman Heyse-lezing, gehouden op 20 februari 1999 te Stekene onder de titel: **Louis Paul Boon en Reynaert de vos: wapenbroeders. Over Boons bronnen en poëtica.**

De lezing werd gehouden door Rik van Daele en is gepubliceerd in Tielcelijn, Jaargang 12, 1999.

“Wij hebben de indruk dat *Wapenbroeders* nog steeds een beetje stiefmoederlijk behandeld wordt en dit niettegenstaande het feit dat enkele literaire kleppers juist dit werk van Boon hevig bewieroken. (...)

De redenen waarom dit werk - ten onrechte - geen klassieker is geworden en waarom ook de kritiek het werk verwaarloosd heeft zijn divers. Wij geven de belangrijkste.

De eerste reden is het feit dat *Wapenbroeders* zeer precieze Belgische historische toespelingen bevat (vele verweven rond de koningskwestie, de verkiezingen, het witboek ...) die nu niet meer even duidelijk zijn in Noord en Zuid. (...)

Als tweede reden kan gerust gesteld worden dat de kritiek de Reynaertbronnen niet (goed) kende en dat ook de lezers problemen hadden met de Reynaertstof (...)

Ten derde is *Wapenbroeders* nooit uit de schaduw van grote broer De Kapellekensbaan - Boons literaire meesterwerk - geraakt.

Tot slot (en misschien is dit wel de belangrijkste reden): *Wapenbroeders* is een bewerking van een bestaande stof. Critici en lezers beschouwen vertalings- of bewerkingarbeid (nog altijd) ten onrechte veelal als secundair.”

Deze lezing is online te vinden bij DBNL:

http://www.dbnl.org/tekst/tie002199901_01/tie002199901_01_0016.php

**‘Te grote schrijvers in een klein land’ -
Streuvels en Boon als wapenbroeders.
Over Boons bronnen en poëtica.**

Rik van Daele

“Vrienden en wapenbroeders” - Jaarboek V van
het Stijn Streuvels Genootschap, Lannoo, 1999,
p. 197-210

Rik van Daele bespreekt in dit artikel met name
Boons gebruik van het boek *Reinaert de Vos* van
Stijn Streuvels voor zijn *Wapenbroeders*.

“Boons intertekstuele arbeid staat in het verleng-
de van een middeleeuwse traditie, die de
emulatio, het verbeteren van de brontekst,
vooropstelt. Boon is hierin geslaagd. Hij gebruikt
de Streuvelstekst, versluiert zijn bron én ver-
betert ze. Boons tekst overstijgt die van Streuvels,
die op sommige momenten te karakteriseren is
als ‘geparafraseer’ van de Middelnederlandse
tekst. Toch dient hier opgemerkt te worden dat
Streuvels en Boon heel andere bedoelingen
hadden. Streuvels wilde de middeleeuwse tekst
voor de moderne lezers toegankelijk maken,
Boon wilde zijn eigen Reinaertroman schrijven,
een soort ultieme, definitieve *reinaert*, en wilde
zichzelf en onze eigen tijd in dit werk
projecteren”.

**Lach met iedereen, schop iedereen onder de
kloten. Wapenbroeders: de levensbijbel van
Louis Paul Boon**

Jos Muyres

Boelvaar Poef. Themanummer Wapenbroeders
Jaargang 5, no 2, juni 2005, p. 5-28

Meer dan eens heeft Louis Paul Boon geklaagd
over het geringe aantal recensies dat zijn roman
Wapenbroeders aan de critici wist te ontlokken.
Slechts vijf Vlamingen hadden het boek volgens
hem gelezen. De werkelijkheid is minder drama-
tisch dan Boon haar afschilderde, maar vergele-
ken met zijn andere werk heeft *Wapenbroeders*
inderdaad weinig belangstelling gekregen.



De eerste druk uit 1955, de tweede uit 1968 en de uitgave als
Bulkboek in 1975

Jos Muyres belicht in zijn artikel een aantal
aspecten die van invloed zijn geweest op de vrij
geringe aandacht van de literaire kritiek voor
Wapenbroeders. Hij gaat in op de ontstaans-
geschiedenis van het boek en hij geeft informatie
over diverse aspecten uit Boons actuele
belevingswereld en de Belgische na-oorlogse
situatie die hij op de hak neemt in zijn boek.
Daardoor wordt het duidelijk hoe subtiel en
vleien de toespelingen van Boon vaak zijn.

“Ook Herman Heyse en Rik van Daele noemen in
hun bijdrage tot de studie van de genese van
Wapenbroeders de ‘subtiële toespelingen op de
Belgische geschiedenis’ een van de belangrijkste
redenen voor de desinteresse van de literaire
kritiek (Heyse/van Daele 1992, p. 314).

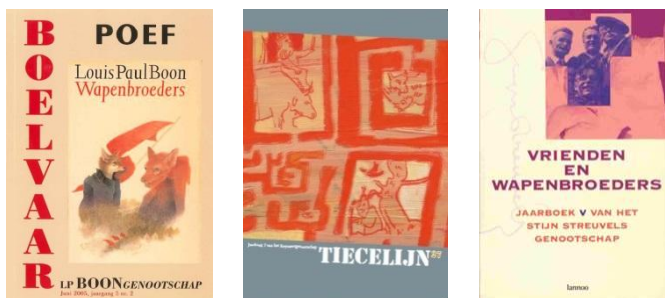
Daarnaast wijzen zij ook het gebrek aan kennis
van de Reinaertbronnen bij de critici en lezers als
mogelijke reden aan. Bovendien heeft huns
inziens grote broer *De Kapellekensbaan* het
succes van *Wapenbroeders* in de weg gestaan.

Maar het succes van *De Kapellekensbaan*, niet
bepaald een toegankelijk boek, in de jaren vijftig
en begin jaren zestig mag niet overschat worden.
Daarbij komt dat andere boeken van Boon er wel
in geslaagd zijn uit de schaduw van de grote
broer naar voren te komen. (...)

De subtiële toespelingen op de Belgische
geschiedenis zijn wellicht de belangrijkste reden
voor het geringe succes van *Wapenbroeders*.

Boon refereert aan de politieke situatie, aan de koningskwesitie, de repressie. Daarnaast heeft hij in het boek ook veel persoonlijke ervaringen verwerkt.

Ervaringen die hij als schrijver opdeed met de literaire kritiek in Vlaanderen, zijn belevenissen als journalist en redacteur bij het communistische dagblad *De roode vaan*, waar hij van juli 1945 tot en met juli 1946 werkte, en natuurlijk zijn wederwaardigheden bij de Belgische Kommunistische Partij, waarvan hij enige tijd lid is geweest”.



Uitgaven van het Boon Genootschap, Reynaert Genootschap en Stijn Streuvels Genootschap met speciale aandacht voor Wapenbroeders

Van satire naar zelfportret: Louis Paul Boon bewerkt de Reynaert (1946-1955)

Kris Humbeek

Tiecelijn 27, 2015, p. 61-126

“Toen eenmaal duidelijk was geworden dat hij een imposant en bovendien heel divers oeuvre zou nalaten, werd Louis Paul Boon op gezette tijden de vraag voorgelegd naar welke titel in die verschrikkelijke berg papier zijn persoonlijke voorkeur nu eigenlijk uitging. Dikwijls antwoordde de schrijver dan: *Wapenbroeders*, waarbij hij vaak zeurde over de geringe aandacht van publiek en kritiek voor zijn, zo luidt de ondertitel van deze in 1955 voor het eerst verschenen ‘roman’, getrouwe bewerking der aloude boeken over Reinaert en Isengrimus.

Tien jaar na Boons dood werd er wat aan dat gebrek aan belangstelling gedaan, eerst door Paul de Wispelaere, die in de opstellenbundel *Louis Paul Boon, schrijver* (1989) een uitvoerige commentaar wijdde aan de mix van satire en zelfportret die *Wapenbroeders* zou kenmerken, vervolgens door Rik van Daele en de betreurde Herman Heyse, die in het tijdschrift *De kantieke* schoolmeester een grondige bronnenstudie van het werk publiceerden. Het is sindsdien lastig om veel nieuws te vertellen over *Wapenbroeders*, maar over al het geschrevene daalt zoals bekend het stof der tijden neer en het lijkt me goed om zonder meteen een kruis te trekken over alles wat reeds bekend is, de dingen nog eens in andere woorden te vertellen. Een kleine vondst links en rechts moet daarbij de aandacht van de lezer prikkelen.”

Dit artikel van Kris Humbeek is online te vinden in Tiecelijn Jaarboek 27 (2015):

http://www.reynaertgenootschap.be/files/Tiecelijn%202027%20digitale%20tekst_1-126.pdf

De BoonBerichten worden uitgebracht onder verantwoordelijkheid van het bestuur en met medewerking van Erna De Ridder. Samenstelling: Erik van Veen.

BoonBerichten

Bestuur:

Luckas Vander Taelen (voorzitter) Wim Dijkstra en Luc Geeroms (ondervoorzitters), André Dumont en John Jacobs, (secretarissen), Freddy Van Hollebeke (penningmeester), Erik van Veen (webmaster) en Gert Jan de Bruijn

Secretariaat België:

John Jacobs, Martelarenstraat 143, 1800 Peutie
02 2512291 – jggjacobs@skynet.be

Secretariaat Nederland:

André Dumont, Groenestraat 114, 6531 HT Nijmegen
06 30014253 / 024 3565019 – mail@lpboon.net

Bankrekening België: BE36068200494781 tnv L.P.Boon
Genootschap, Oude Vismarkt 13, 9300 Aalst.

Bankrekening Nederland: NL53INGB0005685885 t.n.v. L.P.Boon
Genootschap, Nijmegen